

NYTÄNK OM HANDEL

KRAV FÖR EN MER DEMOKRATISK HANDELSPOLITIK

Robin Zachari

NYTÄNK OM HANDEL

KRAV FÖR EN MER DEMOKRATISK HANDELSPOLITIK

SKIFTET
November 2017

DENNA RAPPORT VISAR ATT DEN RÅDANDE
ORDNINGEN MED GLOBALISERING VILKEN
ÄR RIGGAD FÖR DE RIKA INTE ÄR DEN ENDA
VÄGEN. DET FINNS EN VÄG SOM INTE ÄR
TRUMPS ELLER STORBOLAGENS UTAN SOM
ÄR TILL FÖR DE MÅNGA. VI HAR DÄRFÖR
TAGIT FRAM RADIKALA FÖRSLAG FÖR EN MER
DEMOKRATISK HANDEL SOM RESPEKTERAR
MILJÖN, DEMOKRATIN OCH VÄLFÄRDEN.

— ROBIN ZACHARI, KANSLICHEF PÅ SKIFTET

SKIFTET – DEMOKRATI I RÖELSE

Vi är engagerade medborgare som vill ha ett skifte i samhället – där vi tillsammans står upp för miljön, rättvisan och varandras rättigheter. Folkrörelsen Skiftet består av tiotusentals svenskar som engagerar sig varje månad för att alla ska ha en röst i samhället. Vi använder digitala verktyg för att samla tusentals medborgare, som framför datorn och på gator och torg ställer politiker och storbolagens lobbyister till svars.

Det går knappt en dag utan att vi kan se tidningsrubriker som visar att pengar och makt blir allt mer koncentrerade i samhället. Folk lämnas kvar på perrongen och beslut fattas med hänsyn till storbolag snarare än till vanligt folk.

Det är lätt att känna hopplöshet, men verkligheten är att de flesta svenskar vill ha något som är bättre för deras familjer och samhället i stort. De bryr sig om miljön, arbetstagares rättigheter, jämställdhet och de är inte rasister.

Skiftet är den partipolitiskt oberoende folkrörelsen som kopplar samman och sammanför människor både framför skärmen och ute på gatan för ett mer rättvist Sverige. Vi vet att när folk jobbar tillsammans hörs våra röster och vi kan ställa makten mot väggen.

DENNA RAPPORT HAR TAGITS FRAM MED FINANSIELL STÖD AV SKIFTET-AKTIVA

Denna rapport har tagits fram av Skiftet och finansierats av Skiftet-aktiva. Det finansiella stödet har tillkommit genom en insamling (crowd funding) bland Skiftet-aktiva för arbetet med och innehållet i rapporten ansvarar Skiftet.

FÖRFATTARE

Robin Zachari

– utifrån Skiftet-aktivas enkätsvar

EKONOMISKT STÖD

Stort tack till alla Skiftet-aktiva som donerat – (se sid. 18)

WEBB:

www.skiftet.org

REDAKTÖR

Robin Zachari

KONTAKT:

Robin Zachari, Kanslichef

+46 (0) 73 773 91 88

robin.zachari@skiftet.org

TRYCK

JustNu

Södermalm, Stockholm 2017

OMSLAG OCH DESIGN

Maria Henriksson

Publicerad av Skiftet

INNEHÅLL

”VI KRÄVER ETT EFFEKTIVT UNDANTAG FÖR
OFFENTLIGA TJÄNSTER I HANDELSAVTAL.”

— KRAV 7 SID.13

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	7
1. BÖRJA OM FRÅN BÖRJAN MED HANDELSPOLITIKEN	9
En fundamentalt annorlunda politik behövs	10
Handel ska vara medlet – inte målet	10
2. DE NIO MEST BRÅDSKANDE PROBLEMEN OCH DE BÄSTA LÖSNINGARNA	12
Krav 1.	12
Krav 2.	12
Krav 3.	13
Krav 4.	13
Krav 5.	13
Krav 6.	14
Krav 7.	14
Krav 8.	15
Krav 9.	15
KÄLLFÖRTECKNING	18
TACK TILL	20

FÖRORD: DAGS FÖR DEMOKRATISK VÄRLDSHANDEL

Skiftet har skapat denna rapport i samverkan med Skiftet-aktiva som har kommit in med tusentals förslag och över 4 000 har röstat om de förslag som finns med i rapporten är rätt för vår rörelse. Deltagarna i omröstningen har valt att vi ska stå för höga standarder, en hållbar jordbrukspolitik och att vi ska förkasta gräddfilen storbolag har för att stämma stater.

Rapporten bygger på en rapport framtagen av vår tyska systerorganisation Campact och den process de använde sig för att ta fram sin rapport. Faktum är att Skiftet-aktiva har haft i princip exakt samma synpunkter som sina tyska motsvarigheter. Därför har vi översatt Campacts rapport för att säkerställa samma höga kvalitet.

Du håller i en rapport som är unik i sitt slag och det den plattform Skiftet-rörelsen står på i handelsfrågan. Jag hoppas att du kommer finna den intressant, upplysande och radikal.

ROBIN ZACHARI

Kanslichef på folkrörelsen Skiftet

BÖRJA OM FRÅN BÖRJAN MED HANDEL- SPOLITIKEN

HANDEL ÄR INTE MÅLET UTAN DET SKA
VARA MEDLET FÖR LÖSA SAMHÄLLETS
PROBLEM. FOLKET SKA ALLTID
PRIORITERAS FRAMFÖR FÖRETAGEN.

Över tre miljoner EU-medborgare har skrivit under medborgarinitiativet mot TTIP och CETA. De förkastade en handelspolitik som sätter investerare och storbolag i främsta rummet.

Allmänheten har inte diskuterat handelspolitik i samma utsträckning som nu på väldigt länge. Hundratusentals runt om i Europa har protesterat mot TTIP och CETA de senaste åren. Över tre miljoner EU-medborgare har skrivit under medborgarinitiativet mot TTIP och CETA. De förkastade en handelspolitik som sätter investerare och storbolag i främsta rummet. EU kan inte fortsätta med "business as usual" efter dessa protester. EU-kommissionen och EU:s medlemsstater måste ta kraven från medborgarna på allvar, de måste initiera en omstart för handelspolitiken istället för att som i förhandlingarna med Japan hålla nuvarande kurs.

Skiftet driver kampanj med många andra grupper i civilsamhället runt om i EU för ett rättvist och kosmopolitiskt Europa och för en annorlunda handelspolitik. Klimatförändringar, miljöförstöring, fattigdom, ojämlikhet och påtvingad migration: Handel måste bidra till att reducera dessa problem istället för att förstärka dem. Om vi vill agera i enlighet med de mänskliga rättigheterna, Parisavtalet och de globala målen för hållbar utveckling måste vi styra om vår handelspolitik.

Människor i utvecklingsländer har under lång tid upplevt nedsidan av en alltför ensidig handelspolitik. Nu börjar även det norra halvklotet märka hur handelspolitiken intensifierat den sociala ojämlikheten som allt fler börja förkasta då den endast tjänar de få istället för de många. Vi har ett akut behov av nystart för EU:s handelspolitik. Det är vår fasta övertygelse att det behövs för att förhindra att allt fler vänder sig till högerpopulisterna nu när vi ser facit i form av Trump och Brexit.

EN FUNDAMENTALT ANNORLUNDA POLITIK BEHÖVS

De nya handelsavtalens huvudsakliga mål är att ta bort de så kallade icke-tariffära handelshindren, som ofta är miljöskydd och sociala standarder. Handel handlar därmed inte längre enbart om tillgången på varor på den inhemska marknaden. Istället skärps marknaden inom handelsavtal. Detta gör att beslutsfattarnas möjlighet att reglera ständigt minskar, då det

blir så blir det uppenbart att reglering är nödvändig för att uppnå sociala mål som välfärdstjänster. Därför måste avtalen skrivas så att beslutsfattare har tillräckligt med utrymme att sätta upp ett ramverk för ekonomin med sociala och ekologiska mål. Avtalen måste bidra till att sätta standarder på global nivå för att sätta stopp för den skadliga konkurrensen mellan företag som letar efter de lägsta sociala standarderna.

HANDEL SKA VARA MEDLET - INTE MÅLET

Handel har blivit ett mål i sig. Istället borde de fundamentala värden och mål som EU har som demokrati, välbefinnande, rättsstat, bevarandet av de mänskliga rättigheterna och en hållbar miljö vara målet med handelspolitiken. Handel och investeringar får inte förhindra en social och ekologisk omvandling – handel borde istället främja just denna utveckling. Detta inkluderar, när det är ekologiskt och ekonomiskt bättre, att främja regionala ekonomiska kretslopp och små tillverkare.

Fram tills nu har handelspolitikens nyliberala antaganden varit baserade på idén om att handelsliberalisering kommer vara fördelaktigt för alla. Löftet var billigare produkter och tillväxt. Kortfattat: handeln ska inte leda till att jobb förstörs. [1] Samtidigt har dessa påståenden börjat falla isär eftersom verkligheten ser annorlunda ut: Genom teknisk utveckling och en outsourcingprocess som drivs fram av bland annat avregleringar så förloras högkvalificerade jobb i industriländer. [2] Vinsterna då? De delas sen ojämnt på den globala arenan. [3] Den mörka sidan av den tidigare handelspolitiken har nu hamnat i mitten av den politiska debatten runt om i EU, även om det inte har hänt i Sverige. [4] Tyvärr bland annat för att högerpopulister ibland har tagit upp frågorna.

Om vi inte vill lämna fältet öppet för dessa mörka krafter måste vi snabbt formulera om vår handelspolitik. Grunden måste vara att i princip alla känner sig som vinnare då vinsterna ska fördelas i en tid av omvandling och internationalisering – annars dras samhället isär ännu mer. Centralt för att uppnå

ALLA VÅRA FÖRSLAG STÅR I SKARP KONTRAST MED NATIONALISTISK PROTEKTIONISM A LA TRUMP. DE ÄR MENADE ATT SÄTTA GRUNDREGLER FÖR EN RÄTTVIS HANDEL SOM HJÄLPER MÄNNISKOR OCH MILJÖ, SNARARE ÄN GE VINSTER TILL NÅGRA FÅ RIKA I VISSA LÄNDER.

detta är att bra jobb och anständiga villkor finns i hela EU. [5] Vi behöver också en socialpolitik som leder till liv fyllt av deltagande och värdighet. Det kan uppnås med en rättvis skattepolitik och bättre utbildning.

Länder som måste balansera underskott under längre tid hamnar förr eller senare i en skuldskris. Denna koppling är i stort vedertagen i den offentliga debatten. Men det faktum att handelsöverskott – som de Tyskland har – bidrar till dess underskott glöms ofta. Hållbara investeringar och tillräckligt höga löner måste motverka den starka fokuseringen på handelsöverskott (som i exempelvis Tyskland) för att vi ska nå jämvikt istället. Istället för att alla länder ska vilja bli ”exportmästare” behöver vi global samverkan för investeringar i omställningen till ett hållbart samhälle. Baserad på Keynes idé om en ”International Clearing Union” är det rimligt att skapa incitament för att jämna ut handelsobalanser. [6] Det behövs bättre samarbete för att knäcka globala monopol, som för närvarande koncentrerar allt mer makt. Vi är långt ifrån en ”International Anti-Trust Division”, men staterna kan säkerställa att respektive nationell konkurrenslagstiftning efterföljs genom internationella avtal. Och i gemensamma avtal kan de förhindra exportkarteller.

Alla våra förslag står i skarp kontrast med nationalistisk protektionism a la Trump. De är menade att sätta grundregler för en rättvis handel som hjälper människor och miljö, snarare än ge vinster till några få rika i vissa länder. Mer av samma misslyckade recept med en ohämmad avreglering är helt fel svar mot Trump.

En stor del av förslagen är applicerbara på bilaterala avtal (mellan två parter) som multilaterala avtal (fler än två parter). Skiftets åsikt är att den multilaterala vägen är att föredra eftersom alla länder måste sitta vid samma bord. För att göra detta måste vi reformera världshandelsorganisationen WTO (the World Trade Organization) i linje med våra krav i denna rapport. Så länge som bilaterala avtal skrivs under ska de uppfylla våra principer och krav.

I handelsdebatten argumenteras ofta att dessa avtal inte ska vara bäst på att höja miljöskydd eller skydda vår välfärd mot att låsas fast i privatiseringar, istället sägs det att de ska vara ”smala” och koncentreras på att sänka tullar och ta bort ”handelshinder”.

Det är ett lättförståeligt argument men vi vill vända på det och istället säga: Avtalen ska vara ”smalare” när de begränsar statens handlingsutrymme. De ska vara starka där det handlar om att hitta lösningar på stora samhällsliga utmaningar.

DE NIO MEST BRÅDSKANDE PROBLEMEN OCH DE BÄSTA LÖSNINGARNA

KRAV 1.

HANDELSPOLITIK SKA INTE BEGRÄNSA HÖGA STANDARDER OCH KONSUMENTSKYDD

Den nuvarande handelspolitiken leder till ett "race till botten" mot lägre löner och sämre villkor. Den klassificerar standarder som handelshinder och underminerar dessa. På detta vis förlorar våra folkvalda allt mer möjligheten att reglera marknaden. Arbetare, konsumenter och miljön får ta smällen. Istället kräver vi en tävlan om de bästa miljöstandarderna och arbetsvillkoren.

Alla tjänar på höga standarder och goda villkor: Konsumenter, arbetare, miljön och i slutändan företagen själva. Det är centralt för en demokrati att makten inte flyttas från folkvalda till företag. Alla våra krav har som mål att driva upp standarder snarare än som idag.

Att efterfölja, och inte bara skriva under, avtalstexter om arbetsvillkor borde vara ett krav för att få skriva under ett avtal. De svaga hållbarhetsartiklarna i tidigare

avtal borde vara grund för tvistlösningsmekanism mellan stater som skrivit under avtalet. Skrivningarna om hållbarhet borde också vara bindande. En undantagsklausul borde ge stater rätt att bryta mot de åtaganden som finns i handelsavtal om dessa bryter mot sociala och miljömässiga rättigheter. [7]

Tävlan efter de bästa standarderna får inte missbrukas för att stänga ute produkter från utvecklingsländer. Kompetensförsörjning och finansiellt stöd för att uppnå standarder i utvecklingsländer kan förhindra detta. Fairtrade-produkter måste bli guld-standarderna.

Försiktighetsprincipen inom EU är grundläggande för en fungerande miljö-, hälso- och konsumentpolitik. Det "vetenskapliga" angreppssättet i exempelvis USA och Kanada tillåter substanser tills de bevisats vara farliga. På ren svenska betyder det: Människor måste ofta dö innan substanserna förbjuds. Med försiktighetsprincipen är bevisbördan tvärtom. [8] Bilateral avtal och WTO måste slå vakt om detta. Handelsavtal ska inte "mjuka upp" etiketter på mat – då denna information är värdefull för konsumenter.

Regulativ samverkan som i TTIP och CETA är en farlig väg att gå. På detta sätt kan beslut ta genväg runt lagstiftarna. Detta ökar risken

för skadlig påverkan från storbolag och uppmuntrar till att tävla med sänkta villkor. Det behövs ett nytt angreppssätt som innebär att standarder bara kan "harmoniseras" när den handelspart som har lägre standard anpassar sig till den med högre. Dubbla tekniska krav på tillverkare (från de två olika handelsparterna) kan tas bort om de inte leder till högre säkerhet utan bara leder till ytterligare byråkrati.

KRAV 2.

HANDELSPOLITIK MÅSTE BIDRA TILL ETT HÅLLBART JORDBRUK

Den nuvarande handelspolitiken bidrar till en ohälsosam utveckling: En ytterligare koncentring av jordbruksproduktion och mer och mer industrijordbruk. Det regionala jordbruket är satt under allt mer press. Samtidigt tränger subventionerade produkter från EU ofta ut lokalt jordbruk i utvecklingsländer. [9] Vi kräver en handelspolitik som ämnar att uppnå ett hållbart jordbruk.

Ett regionalt jordbruk säkerställer att vi har bönder, skapar jobb, skyddar klimatet och bidrar

till att underhålla våra landskap. I fattiga utvecklingsländer är det levebrödet för de flesta. Ökningen i produktivitet inom jordbrukssektorn sammanfaller de senaste åren med en ökad resursanvändning och utsläpp. [10] Intensiv boskapsuppfödning (djurfabriker) är också ett etiskt problem och det är bråttom att tänka om.

Handelsavtal i sig får inte försvaga skydden mot användningen av kemikalier och hormoner. Istället borde avtalsparterna komma överens om minimistandarder. Länder måste ha rätt att styra sina egna jordbruksmarknader om detta stödjer övergripande mål för att bekämpa fattigdom eller skydda miljön. Det behövs ett paradigmskifte bort från en exportorienterad jordbruks och matindustri. Den mänskliga rättigheten till mat måste också vara förankrad i alla handelsförhandlingar.

Länder från industriländer måste sluta subventionera jordbruksproduktion, som främst stödjer starka exportorienterade bolag. [11] Istället vill vi ha anständiga priser för bönder och bara subventionera det som bevisligen tjänar samhället. Däri inkluderas att hålla våra landskap öppna och den biologiska mångfalden.

KRAV 3.

HANDEL OCH INVESTERINGAR SKA INTE INNE- HÅLLA NÅGRA SÄRSKILDA ÖVER- KLAGANSRÄTTIG- HETER FÖR BOLAG

En rad olika handelsavtal låter storbolag stämman stater om politiska beslut påverkar bolagets vinster. Detta innebär att införandet av en minimilön kan ses som "indirekt expropriering". Med hjälp av särskilda rättigheter kan bolag runda det nationella rättsväsendet. Dessa särskilda rättigheter är ett hot mot demokratin, välfärden och miljön. Vi kräver att detta ensidiga system fasas ut.

Internationella avtal är bara effektiva om de är bindande och de har en stark efterlevnadsmekanism, men i de nuvarande avtalen har vi gett överklagandeverktygen till fel aktör. Det vill säga, företagen framför folket.

Under en konsultation med EU-parlamentet förkastade en majoritet av EU-medborgarna de särskilda rättigheter företag skulle

få inom TTIP. [12] Handelsavtal ska undvika särskilda rättigheter för företag och "material rights" utländska investerare. [13] De idag gällande avtalen ska sägas upp eller omförhandlas i enlighet med våra krav. Det finns goda alternativ om företag känner att de har blivit diskriminerade. De ska då lyfta frågan i det nationella rättssystemet. Domslutet i den tyska federala konstitutionsdomstolen om utfasningen av kärnkraften visar att återigen att utländska investerare, i detta fall Vattenfall, åtnjuter tillräckligt skydd. Det finns tillräckligt med möjligheter även i länder med svagare rättssystem. Bland dessa möjligheter finns försäkringar, medlingsmetoder och tvistlösningsmekanismer mellan stater. [14]

Som ett svar på protesterna har EU-kommissionen föreslagit en "Multilateral Investment Court". Å ena sidan skulle detta innebära små procedurmässiga förbättringar. Å andra sidan skulle detta ytterligare cementera de särskilda rättigheterna för storbolagen och lägga grund för en expansion av dessa. Världssamfundet befinner sig vid en korsväg: Om alla handelsavtal förhandlas som planerat innebär de en massiv expansion av företagens och investerarnas särskilda rättigheter. [15] På grund av detta måste vi omedelbart ta en annan väg framåt.

KRAV 4.

HANDELPOLITIK FÅR INTE VARA I VÄGEN FÖR ATT REGLERA FINANS- MARKNADER OCH MÅSTE BEKÄMPA KRYPHÅL FÖR SKATTESMITANDE

Stater förlorar enorma summor med skattepengar till skattesmitare. Särskilt i formen av "trade mispricing" som är överföringar mellan olika juridiska personer. Det finns tecken på att handelsliberalisering förenklar pengatvätt. [16] Vi kräver en handelspolitik som stöttar regleringen av finansmarknaden istället för att minska skyddet.

Med högre skatteintäkter kan stater bättre säkerställa välfärden och att fördelarna med globalisering kommer fler till del. Handelsavtal måste innehålla procedurer för skattesamverkan för att bekämpa skattesmitande. Skatter måste betalas där mer värdet skapas. För att uppnå detta är transparensregler viktiga som land-för-land-rapportering samt att det finns offentliga register

över ägande. [17] "Skatteparadis" ska inte ha tillgång till EU:s inre marknad. [18] För att vi ska kunna bekämpa "racet till botten" måste en konsoliderad bolagsskattebas vara ett villkor för alla handelsavtal. [19] Handelspartners ska också enas om en miniminivå för att bekämpa pengatvätt.

En kraftfull finansmarknadsreglering är nödvändig för att hindra massiva finanskriser. Det måste finnas fler undantag för finanstjänster ("carve outs") än som redan finns i dagens handelsavtal. Med fler undantag kommer handelsavtal inte undergräva en robust finansmarknadsreglering.

KRAV 5.

HANDELPOLITIK MÅSTE BIDRA TILL ATT SKYDDA MÄNSKLIGA RÄT- TIGHETER LÄNGS HELA FÖRSÖRJ- NINGSKEDJAN

När det i handelsavtal ges långtgående rättigheter till investerare på internationella nivå finns inga bindande regler för skydd mot transnationella bolagsbrott mot de mänskliga rättigheterna. Vidare

bestraffas i princip aldrig brott mot mänskliga rättigheter, miljön och sociala standarder längs försörjningskedjan. [20] Vi kräver bindande skydd för de mänskliga rättigheterna och "due diligence" av företag längs hela försörjningskedjan.

Implementeringen av FN:s handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter innebär en möjlighet att säkerställa "due diligence" för företag genom hela försörjningskedjan. [21] För att de ska få någon effekt måste principerna bli juridiskt bindande och behäftade med sanktioner om de bryts. "Due diligence" för företag måste gälla för dotterföretaget. Yttermera måste företaget dokumentera dessa åtgärder och göra dem offentliga. Transparens kan säkerställa att brott mot de mänskliga rättigheterna över huvud taget straffas.

Personer som påverkats måste ges tillgång till juridiska medel, oavsett i vilket land de bor i. För att uppnå detta är klagomekanismer inom företag och bolagsrätt användbara. Miljöskada och omänskliga arbetsförhållanden måste vara straffbara inom civilrätten.

Bortsett från detta behöver vi ett juridiskt bindande FN-fördrag för åtal brott mot de mänskliga

rättigheterna som utförs av de transnationella företagen. [22] Detta fördrag borde binda staterna att införliva åtgärder i nationell lagstiftning som möjliggör eller förenklar klagomål mot transnationella företag.

Vi behöver också ett juridiskt bindande FN-avtal för att åtala brott mot de mänskliga rättigheterna som begås av transnationella företag. [22] Påverkade personer ska kunna lämna in sitt klagomål i sitt hemland och där företaget är beläget. EU-länder ska inte kunna blockera pågående förhandlingar i FN:s råd för mänskliga rättigheter om ett sådant "bindande avtal".

Många handelsavtal innehåller MR-klausuler, men dessa används endast som sista utväg om det blir en kupp. Därför har det fram tills nu knappt blivit några sanktioner om läget för de mänskliga rättigheterna försämrats i ett land.

Således bör slutförda förhandlingar om handelsavtal innehålla krav med bindande verkan om handlingsplaner för att förbättra de mänskliga rättigheter de länder som förhandlar. Dessutom behövs en förordning som tillåter regeringar att avbryta sina åtaganden från handelsavtal, vid brott mot de mänskliga rättigheterna orsakad av liberalisering (till exempel om liberalisering av

jordbruket marknaden hotar förekomsten av småbönder). [23]

KRAV 6.

HANDELPOLITIK MÅSTE AKTIVT BIDRA TILL ATT VI NÅR FN:S KLIMATMÅL

Om EU vill implementera Parisavtalet och förhindra en framtida klimatkatastrof måste de tänka om kring handelspolitiken. Det nuvarande systemet gynnar utbytet av fossila bränslen och försvårar utbyggnaden av förnyelsebar energi. Outsourcingen av energiintensiv produktion till utvecklingsländer förbättrar koldioxidstatistiken för rikare länder men det minskar inte utsläppen. Vi kräver att handelsavtal stöttar kampen mot klimatkatastrofen.

Handelsavtal ska inte få förhindra expansionen av förnyelsebara energikällor – utan göra tvärtom, dvs understödja utvecklingen. Specifikt så främjar många utvecklingsländer sina lokala industrier för förnyelsebara energikällor genom att ställa krav på att det ska vara just lokalt. Detta ska inte få förbjudas genom handelsavtal. Subventioner till förnyelsebara en-

ergikällor kan vara rimliga särskilt i uppstartsfasen. "Neutraliteten" mellan olika energislag som skulle krävas i handelsavtalet TISA skulle vara direkt kontraproduktivt. [24] Det finns behov av fler incitament för investeringar i förnyelsebar energi.

En gränsskatt för koldioxidintensiva produkter, som stål, är rimligt när stater har introducerat progressiva klimatinsatser som till exempel en koldioxidskatt. [25] Det skulle öka incitamenten att bekämpa skadliga koldioxidutsläpp. Mer transparens i värdekedjan bidrar till en reglering som av produkter som är särskilt skadliga för klimatet som tjärsand. Att ställa upp ambitiösa mål för att minska koldioxidutsläppen samt avskaffa alla subventioner av fossila bränslen borde vara en förutsättning för att få skriva under handelsavtal. [26]

KRAV 7.

HANDELPOLITIK FÅR INTE HÄMMA VÄLFÄRDEN

Genom globaliseringen har privatiseringarna och utförsäljningarna ökat lavinartat. [27] Den nya generationens handelsavtal innehåller bestämmelser

som sätter ytterligare tryck på offentliga tjänster som vatten och sophantering. Vi kräver ett effektivt undantag för offentliga tjänster i handelsavtal.

Kommunala välfärdstjänster har en direkt inverkan på vardagslivet för medborgarna: Alla märker omedelbart om vattnet blir dyrare eller sophämtningen slutar fungera. Offentliga tjänster, som exempelvis dricksvatten, måste vara tillgängliga och billiga för alla. En privatisering går ofta åt motsatt håll då tjänsteleverantören också måste gå med vinst. Därför ska inga handelsavtal innehålla regler som uppmuntrar privatiseringar eller försvårar reglering. [28] De ska heller inte förhindra att lokala myndigheter köper tillbaka infrastruktur som elnät. Så kallade "standstill clauses" och "ratchet clauses" förhindrar detta och ska därför exkluderas ut alla framtida handelsavtal.

Effekten av de så kallade "negativa listorna" är att alla tjänster, även de som inte existerar ännu när avtalet skriv under, är automatiskt under liberaliseringstryck. Vi kräver åter den motsatta principen: Handelspartnerna måste beakta exakt vilka tjänster som ska inkluderas i handelsavtalen ("positiva listor") och som en grundregel ska offentliga tjänster exkluderas. Handelsavtal handlar mer och

mer om offentlig upphandling och att begränsa möjligheterna att länderna ställa upp ramverken. Vid offentliga upphandlingar ska sociala och miljömässiga kriterier var avgörande för seger.

KRAV 8.

HANDELPOLITIKEN MÅSTE VARA RÄTTVIS

Ingen av de stora handelsmakterna kan idag hävda att deras rikedomar enkom kommer från frihandel utan att nämna att de omfattande tullskydden som fanns. Den tyske ekonomen Friedrich List satte upp tullar på 60 procent i enlighet med brittisk modell och hyllade framgången bortom alla gränser. Till och med Japan och tigerekonomierna i Asien har använt skyddstullar och statliga subventioner – samtidigt kräver industriländerna "frihandel" från de fattigare länderna. Vi vill ha en rättvis handelspolitik som ger samma utvecklingsmöjligheter för alla länder.

En starkare integration av världsmarknaderna kan vara rimligt för utvecklingsländerna och reducera fattigdomen – om grundförutsättningarna är de rätta. Särskilt lokal handel kan medföra

stora fördelar för fattiga länder. Just nu avtalar EU och afrikanska länder om det så kallade Economic Partnership Agreements (EPA). Tyvärr underminerar detta avtal snarare regional integrering. [29] Att avskaffa tariff-eskalering och mer generösa ursprungsregler kan främja att produkter processas mer i utvecklingsländer och befria dem från att vara råvaruleverantörer. [30] Detta är särskilt viktigt för länder på den afrikanska kontinenten.

Utan skyddstullar är många utvecklingsländer inte konkurrensförmåga i flertalet sektorer. För att förhindra att ekonomiskt starka länder från främst norra halvklotet förstör lokala marknader måste vi ställa lägre krav på utvecklingsländer att öppna upp sina marknader. Selektiva skydd av sektorer under utveckling, en framgångsrik formel för många asiatiska ekonomier, är en viktig komponent för ekonomisk utveckling. Handelsavtal måste understödja detta och att miljömässiga och sociala standarder efterlevs.

Handelsavtal får inte längre minska utrymmet för reglering i utvecklingsländer. Det sker idag bland annat genom bestämmelser om tjänster och liberaliseringen av offentlig upphandling. [31]

Tillgången till mediciner och utsäde är livsavgörande, särskilt för de allra fattigaste. Rigida upphovsrättslagar får inte ha en negativ inverkan på dess livsnödvändigheter. Ett reformerat WTO bör vara platsen för vidare förhandlingar om handel, då kan alla få plats vid förhandlingsbordet.

KRAV 9.

HANDELPOLITIKEN MÅSTE ORGANISERAS MER DEMOKRATISKT OCH TRANSPARENT

Handelsavtal har långtgående effekter på den politiska processen och i förlängningen en stor påverkan på alla medborgare. Trots det exkluderas medborgarna från förhandlingarna och till stor del även de nationella parlamenten. Storbolagslobbyister har privilegierad tillgång till förhandlingarna när civilsamhället till stor del utestängs. [32] EU-parlamentet kan endast rösta om avtalen i slutet av förhandlingarna och de kan bara säga ja eller nej. [33] Vi kräver en demokratisk process där EU-parlamentet kan delta från början och där medborgarnas åsikter beaktas.

En transparent process som bjuder in till deltagare ökar legitimiteten för handelsavtal och leder dem att beakta medborgarna behov snarare än företagens. En demokratisk process hjälper till att etablera förtroende för EU och acceptansen för dylika avtal. Istället för att som idag då avtalen riskerar att falla på målnöret vilket i slutändan leder till stora kostnader, eller att avtalen trycks igenom vilket skapar en bitter befolkning. En debatt över hela Europa om målen och medlen för framtida handelsavtal är högst nödvändig.

För att uppnå detta måste EU-parlamentet få samma rätt som Europeiska rådet att bestämma mandatet och därmed besvara frågan om nya avtal ens behövs. [34] Mandatet måste ackompanjeras av en offentlig debatt om mandatet och en offentlig konsultation med civilsamhället. EU-kommissionen måste också regelbundet informera EU-parlamentet om förhandlingarna. I slutet av förhandlingarnas slutfas ska EU-parlamentet kunna föreslå bindande förändringar i avtalstexten.

De nationella parlamenten behöver ha en starkare kontroll över deras regering och dess görande i det Europeiska rådet samt lyfta fram kontroversiella bitar av avtalen. Om diskussionen handlar om

saker bortom EU:s kompetens ska avtalet automatiskt klassas som mixat. Detta förbättrar deltagandet av de nationella parlamenten. Avtalens inverkan måste utvärderas regelbundet – innan avtalen träder i kraft såväl som efter. Om vi kan se negativa effekter för arbetsvillkoren, miljön eller välfärden ska avtalet ifråga revideras. Handelsavtal ska inte kunna träda i kraft provisoriskt så länge som EU-parlamentet inte har godkänt det. Om avtalet är mixat så måste medlemsstaterna ha ratificerat avtalet först.

I TTIP-förhandlingarna har EU-kommissionen tagit några stapplande steg mot transparens vilket de tyvärr inte fortsatt med i andra avtalsförhandlingar. I framtiden ska alla förhandlingsdokument publiceras så som förhandlingsmandatet, textförslag och positionspapper. Det ska inte finnas någon obalans som ger storbolagslobbyister favörer under förhandlingarna. EU-kommissionen måste göra alla möten transparenta.

KÄLLFÖRTECKNING

- [1] Se till exempelvis denna studie Success, factors of open markets:
- Risks through protectionism and TTIP debate, Institute of German Economics Cologne,
- www.insm.de/insm/dms/insm/text/publikationen/studien/TTIPStudie.pdf
- [2] Nylikt genomförda studier visar att mellan 1999 och 2011 kan 2,4 miljoner jobb förlorats i USA på grund av ökade import från Kina.
- The China Shock: Learning from Labour Market Adjustment to Large Changes in Trade, Author, Dom, Hanson,
- https://gps.ucsd.edu/_files/faculty/hanson/hanson_research_china-trade.pdf
- [3] En värenummerade rapport från Världsbanken visar att globalisering ger välfärdsvinster för vissa grupper och mindre för andra.
- Den största "globaliseringsförloraren" är den globala medelklassen, det gäller till och med i latinamerika och tidigare kommunistländer samt de klassiska industriländerna där lönerna har stagnerat under en längre tid.
- <https://www.google.de/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwidyrPJ4cnSAhVHvHqKHytqAlgQFggjMA-E&url=http%3A%2F%2Fdocuments.worldbank.org%2Fcurated%2Fen%2F959251468176687085%2Fpdf%2Fwps6259.pdf&usq=AFQjCNGjts-MYMBv-YtjgRvnc-Fc10rdoQ>
- [4] Se till exempel:
- <http://www.economist.com/news/leaders/21695879-case-free-trade-overwhelming-losersneed-more-help-open-argument>
- [5] Att uppnå detta på svensk nivå görs bäst genom kollektivavtal snarare än lagstiftning.
- På EU-nivå kan det behövas en koordinerad lagstiftning minimerad.
- [6] Exempelvis en "Balance Union" som har föreslagits av Lisa Paus and Axel Troost på EU-nivå som innebär en kontraktuellt bindande lösning med en kortsiktig och medelfristig tidsperiod med en övre gräns för handelsobalanser i EU.
- Det betyder att EU-s medlemsstater får betala en straffavgift om en procent av deras kumulativa obalanser som överskrider 15 procent av en definierad övre gräns. För obalanser över 25 procent över den definierade gränsen blir straffavgiften 2 procent.
- <http://www2.alternative-wirtschaftspolitik.de/uploads/m0911.pdf>
- [7] En modell för alternativa hållbarhetsartiklar har föreslagits av Krajewski och Hoffmann.
- http://reinhardbuetikofer.eu/wpcontent/uploads/2016/08/Model-SDChapter-TTIP-Second-Draft-July_final.pdf
- [8] Försiktighetsprincipen finns i artikel 191 i EU-fördraget.
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=LEGISSUM:l32042>
- [9] Se även Reichert (2011): Who feeds the world?
- The European agricultural policy and hunger in developing countries, publicerad av Misereor.
- [10] Se exempelvis World Agriculture Report (2008) i vilken expansionen av ekologisk odling och främjandet av småskaligt lantbruk lyfts fram som lösningar:
- http://hup.sub.uni-hamburg.de/volltexte/2009/94/pdf/HamburgUP_IAASTD_Synt-hesebericht.pdf
- [11] https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/statistics/factsheets/pdf/eu_en.pdf
- [12] I en onlinekonsultation förkastade 97 procent av de som svarade direktörsdomstolen ISDS.
- Se även <http://www.europaunion.de/eud/news/deutliche-mehrheit-gegen-ttip-bei-online-umfrage/>
- [13] "Material rights" är de klausuler inom handelsavtal som är basen för företagens klagomål mot stater.
- Dessa går ofta mycket längre än den nationella lagstiftningen. Som ett första steg kan vi inskränka de materiella rättigheterna till att begränsa dessa att bara gälla antidiskriminering av utländska företag och investerare.
- [14] Se exempelvis förslag från UNCTAD om alternativa tvistlösningsmekanismer:
- http://unctad.org/en/docs/diaeia200911_en.pdf
- [15] Enligt uppskattningar kommer de handelsflöden som täcks av ISDS öka från ca 15-20 procent till 80 procent om alla de avtal som ligger i pipelinen skrivs under.
- https://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2595189
- [16] Enligt en studie beställd av Committee on International Trade of the European Parliament:
- [http://www.europarl.europa.eu/Reg-Data/etudes/STUD/2016/579326/EPRS_STU\(2016\)579326_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/Reg-Data/etudes/STUD/2016/579326/EPRS_STU(2016)579326_EN.pdf)
- [17] Se exempelvis:
- <https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2016/12/Access-to-CbCR-Dec16-1.pdf>
- [18] Detta har föreslagits av bland annat Peter Bofinger: "After all, the access to the single market must be made dependent on the fact that the third countries do not acquire competitive advantage through dumping taxes, as currently being planned by the British government".
- <http://www.zeit.de/2016/51/soziale-ungleichheit-globalisierung-wohlstand-ausgleich>
- [19] Framfört av bland annat Thomas Piketty:
- <https://www.theguardian.com/commentis-free/2016/nov/16/globalization-trump-inequality-thomas-piketty>
- [20] Det finns inga exakta uppgifter men Business & Human Rights Resource Centre har mella 2005-2014 listat 1 877 klagomål om MR-brott begångna av företag:
- <https://www.businesshumanrights.org/en>
- Det finns förmodligen väldigt stort mörkertal.
- [21] I juni 2011 antog FN:s råd för mänskliga rättigheter vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter: UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Principerna klargör de grundläggande åtaganden och ansvaret som internationella företag har att efterfölja de mänskliga rättigheterna. De ger icke-bindande rekommendationer till staterna.
- Läs mer: <http://www.regeringen.se/informationmaterial/2015/08/handlingsplan-for-foretagande-och-manskliga-rattigheter/>
- [22] Här finns en översyn:
- <https://business-humanrights.org/en/binding-treaty>
- [23] Här finns en modell framtagen av Lorand Bartels:
- http://www.institut-fuer-menschenrechte.de/uploads/tx_commerce/Studie_A_Model_Human_Rights_Clause.pdf
- [24] Den "energinneutralitet" som ska finnas i TISA ger vid handen att alla typer av energi, vare sig det är kol som kol skadar miljön eller naturgas från fracking som äventyrar dricksvattnet, måste behandlas lika. Om ett land liberaliserade till exempel marknaden för tjänster inom förnyelsebar energi under TISA, för att locka till sig utländska investerare, måste denna avreglering också gälla exempelvis oljebolag.
- [25] Vissa kräver till och med ett förbud mot handel med varor och tjänster som skadar klimatet:
- <http://www.santarius.de/wp-content/>

uploads/2009/05/Klima-und-Handel-Studie-Forum-UE-2009.pdf

[26]

Läs mer: <https://content.sierraclub.org/grassrootsnetwork/documents/new-climate-friendly-approach-trade>

[27]

Trenden börjar dock vända.

Läs mer: <https://www.etc.se/ekonomi/standarder-over-hela-varlden-avvisar-privatiseringar>

[28]

Detta inkluderar att allmännyttiga företag ska agera "kommersiellt".

[29]

Se även: https://www.die-gdi.de/uploads/media/BP_12.2016.pdf

[30]

Det betyder till exempel att kakaobönan inte exporteras utan hela chokladen tillverkas direkt i landet.

[31]

Se även: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/106.pdf>

[32]

Se exempelvis rapporten från CEO som visar att på de 597 möten med EU-kommissionen under TTIP-förhandlingarna var 88 procent med företagslobbyister:

<https://corporateeurope.org/international-trade/2015/07/ttip-corporate-lobbying-paradise>

[33]

Artikel 207 (3), EU-fördraget.

[34]

Ett exempel är ACTA-avtalet som skulle bekämpa piratkopiering. Avtalet föll i EU-parlamentet 2012 efter starka protester från internet-aktivister.

[35]

Detta kräver en fördragsändring. Men som ett första steg kan det göras en uppgörelse mellan Europeiska rådet, EU-parlamentet och EU-kommissionen som tar med EU-parlamentets ståndpunkter under formuleringsfasen av handelsmandatet.

FÖLJANDE HAR DONERAT 100 KRONOR ELLER MER TILL RAPPORTEN:

Anders Wepsäläinen	Björn Wiklund	Stefan Lindblad	Fredrik Lundh
Gerd Johansson	Aslak Jensen	Anders Frenander	Ossian Contassot
Joakim Larsson	Yvonne Lerjebäck	Jacob Oscarson	Michael Lind
Inger Jochnick	Roland Andersson	Katarina Holmdahl	Kerstin Engström
Mats Nilsson	Joachim Persson	Johan Olsson	Martin Sedera
Charlotte Carstensen	Andreas Jönsson	Pelle Nilsson	Annika Karlsson
Hans Holmgren	Marianne Hedin	Anneli Persson	Kent Sarmark
Annika Karlsson	Sverker Isaksson	Lennart Nineteg	Kjell Nielsen
Agneta Andersson	Patrik Milton	Sepehr Amoor Pour	Gunnar Carlestam
Sverker Isaksson,	Alexander Bethke	Marie-Thérèse Sarrazin	Aksel Rignell
Patrik Milton	Gunnar Blomquist	Ulf Lindberg	Anders Glader
Alexander Bethke	Maria Eriksson	Ingela Engström	Anita Astorga
Börje Pettersson	Rolf Modin	Ulf Carlsson	Per Olof Jonatan Forsberg
Leif Robertsson	Anders Gustafsson	Adam Samuelsson	Anna Krieger
Torbjörn Andersson	Annika Huldt	Kjell Ambertson	Anna-Lena Majlund
Eva Nyström	Bertil Dufbäck	Robert Mellqvist	Åsa Barbro M Andersson Frick
Jenny Jansson	Christer Felix	Benny Österholm	Bengt Andersson
Morgan Larsson	Mikael Rosén	Guðrun Strömstedt	Bo Oscarsson
Gunilla Ryd	Dan Åslund	Erik Nerback	Martin Solberg
Inga-Lis Larsson	Torkel Atterbom	Lena Birgitta Brodin	Christer Liddin
Moa Lindwall	Klara-Karin Bervelius	Martin Malmqvist	Daniel Karbelius
Marcus Eriksson	Margus Mägi	Jimmy Norman	Hans Abrante
Gunilla Tufvesson	Jana Geggus Spanne	Kerstin Svedbäck	Eva Brandin
Kjell Andersson	Peter Fritzson	Per-Åke Karlsson	Elin Jonsson
Tjatte Hedlund	Henrik Lundius	Carl Casimir	Elisabeth Walther Lindqvist
Heléne Wiberg	Lars Skog	Anders Martinson	Erik Philipson
Elisabeth Härlin	Göran Littorin	Rigmor Borg	Eva Werner
Jonas Åhlström	Johan Söderberg	Soghra Bahmani	Tomas Lundin
Marie Nordmark	Roland Svensson	Inger Gustin	Folke Nyström
Tony Bjorklund	Charlotta Heurlin	Solveig Willberg	Frederik Larsson
Tommy Lilo	Kim Lindberger	Lissela Jonsson	Bo Vilhelm Herlin
Tomas Nilsson	Tom Söräng	Kent Olsson	Göran Setterberg
Gunwor Linderyd	Johan Norlin	Jim Hansen	Grete Edvardsen
Isabella Klintberg	Patrik Vildtörne	Barbro Stigsdotter	Gunilla Kastoris
Gerd Stern	Pelle Nilsson	Ann-Marie Sundberg	Björn Flising
Hasse Lundqvist	Anneli Persson	Martin Larsson	Henrik Boodé
Elizabeth Holgersson	Thomas Liljerum	Viveca Svensson	Johan Holm
Tapani Rossi	Per-Enar Hedlund	Björn Möllersten	Ingemar Karlsson

Jonas Fahlström	Thomas Lindström
Jesper Bengtsson	Lena Jakobsson
Johnny Backåker	Teresa Maluenda
Jonny Wester Bryant	Thomas Andersson
Jonte Takman	Christer Tengblad
Jouko Häkklä	Diana Arambasic
Kjell Österlund	Andreas Persson
Lars Eriksson	Ulla-Britt Klintmalm
Lars Krantz	Victor Gray
Lars-Åke Rydh	Yvonne Persson
Leif Öjesjö	Anna Dahlén
Lena Sandqvist	Christer Bergqvist
Karin Dahl	Magnus Granér
Lilli Trpkoski	Therese Bjurling
Love Liljeroth	Robert Szabo
Madeleine Holgersson	Karin Bengtsson
Maria Virtanen	Birgit Hjort
Mattias Sturk	Nicklas Ramhøj
Magnus Palmén	
Anna-Karin Nordmark	
Lena Warnberg Randlöv	
Majken Wiksten	
Peter Holm	
Nina Karlsson	
Gudrun Melander	
Paavo Bergman	
Patrik Wiksten	
Susanne Alexis	
Bodil Persson	
Maria Jeansson Kinnunen	
Håkan Björkman	
Helge och Elisabeth Randow	
Rebecka Skog	
Richard Olsson	
Roberth Nilsson	
Sara Taheri	
Sara Hedvig Katarina Soumah	
Maria Taubert	

Skiftet